

کتھ دی کتھا

زبان انساناں وچکار اپنی گل دا اظہار تے پیغام دو جے تیکر اپڑان دا ذریعہ اے۔ ہر انسان دی فطرت ضرورت اے جے اوہدی مرضی، منشاء تے سوچ دو جیاں تیکر اپڑے۔

جمن توں بعد اک یاں پہلے اشیاں نال تے یاں فرمیں کے ہاں روکے اپنی لوڑ بارے دو جے نوں دس پاندا اے۔ تے یاں چہرے دے خدو خال اوہدی مرضی دا اظہار کردے نیں۔ جدوں اوہ وقت دے نال نال جوں جوں وڈا ہندا اے فیر اور آواز دے کے اپنے خیالاں دا اظہار کردا اے۔ بس انج سمجھ لوو جے آواز زندگی/حیاتی دی علامت اے۔

آوازاں عرفاں نوں جنم دیندیاں نیں تے لفظ حرفاں نال بندینیں تے انج بندہ لفظاں راہی ناپنے آل دوالے پہلوں والدین قبر گودے باقی جیاں نال تے بعد اچ مچلے شہر ملک تے ایسے طراں دنیا نال گل بات دا سلسل ٹر پیندا اے۔

اسیں گل کرنے آن جے زبان ثقافت دا حصہ اے پر میرا یہ کہنا اے جے زبان ثقافت دا بنیادی ستون اے۔ جدوں تیکر تسی اپنی ماں بولی اچ کوئی گل نہ سنو گے تہاڈے پلے نہیں پوے گی۔ تے سوداوی نہیں آوے گا۔ کیوں جے زبان چوں دھرتی وی منشاؤ وڈی اے۔ تے دھرتی جال جڑی ہوئی گل دل تے ٹھاہ کر کے وجدی اے تے بندہ اوہدا چنگ بھلا اثر ہندا اے۔

ہر بندے نوں اپنی ماں بولی ’ماں‘ و انگوں پیاری ہندی اے۔ پر پرن جدوں پوری دنیا اک شہر و انگوں ہوگی اے ثقافتاں دا زباناں تے اثر ضرور ہو یا اے۔ تے کتے کتے زباناں دے حوالے نال ٹٹ بھج وی ہوئی اے۔

اچھا اک گل اتھے سمجھا دیواں جے اسیس عام طور تے ثقافت صحت موسیقی تے اوہدے نال جڑے ہوئے کم کار نوں ای ثقافت سمجھدے ہاں پر ایہہ گل میری سوچ موجب ٹھیک نہیں۔

ثقافت بڑا جامع لفظ اے ایہہ ریتل بارے ڈھیر ساریاں پرناں اپنے اندر اندر رکھدا اے۔ ایہہ دے وچ انساناں دے مذہبی اعتقاد تے رسماں ایٹاں تے عبادات وی آؤندے نیں۔ تے ایہہ دے نال نال سیاست، تعلیم، سماجی، ریتل تے وسیب دے دو جے رخ وی آجاندے نیں۔

ہن ہر زبان دے اندر کلام کرن دے اپنے آسلوب تے ڈھنگ ہندے نیں۔ بیان لئی کرے لکھاری لفظی تکرار کردا اے تے کدی تشبیہ، استعارہ، ہاں کنایہ دا، استعمال کردا اے۔ تے جے لوٹ بحر حال ایہہ گل کچی اے جے ثقافت نال زبان دا ان ٹٹ تے گنگرا سمندھ اے۔ ہن ایسی گل کرنے آن اپنی ماں بولی پنجابی دی ساڈی ماں بولی حملہ آوراں دی سلطنت رہی اے۔ پنجاب دھرتی دی بہار، شادابی، تے سرسبز ہون پاروں بڑیاں تو ماں دے منہ اچ پانی آیا تے اتھے منگول، عرب افغان، ترک تے سیتھن حملہ آور ہوئے۔

پر مغلاں دے آخری بادشاہ بہادر شاہ ظفر دے عہد تیکر سرکاری تے دفتری زبان فارسی ای رہی۔ بلکہ سکھاں دے دور اچ وی فارسی نوں ای دفتری زبان رکھیا گیا۔

پر ایہہ گل منن اچ کسے نوں وی عار نہیں جے عوام دی سطح تیکر پنجابی زندہ رہی، اپنے ہون دا ثبوت رہندی رہی تے پھلدی پھلدی رہی۔ ایہہ دی شاید ایہہ وجہ سی جے ایہہ درویشاں دی زبان سی۔ صوفیاء، سادھو، سنت فقری ساریاں دی زبان دی، تے درویشاں کول سب لوکاں نے آؤنا ہندا اے۔ بندے داندھب کوئی وی ہوے اوہدی ذات کہیہ دے دور لیش ایہہ دی پرواہ نہیں کردا۔ کیوں جے مخلوط معاشرت اچ ایہیہ دینا نہ تکیا اے۔ جے دور لیش صفت لوکاں کول جٹ وی آئے تے لٹ وی۔ ملک وی آئے تے آرائیں وی۔ عیسائی وی آئے تے ہندو وی۔ مسلمان وی آئے تے سکھ وی۔ لہذا پنجابی جے زندہ رہتی ہے۔ ودھ دی پھلدی رہی تے ایہناں درویشاں دا ایہہ دے اچ براہ تھ اے۔

ہر زبان اچ دو جیاں تھواں دے اگوندے صرف سما جاندے نیں بلکہ ہولی ہولی اوہ اوں زبان دا حصہ بن جاندے نیں۔ جو یں انگریزی اچ ڈھیر سارے اکھر لاطینی تے یونانی نیں۔ لہذا جے ایس دور درشن دی بجائے ٹیلی ویژن آکولینے آں تے کوئی حرج نہیں۔ ساڈھے وڈے اپنی بول چال اچ عربی تے فارسی دے اکھر ورت رہے نیں۔ پنجابی اچ ایہیہ صلاحیت موجود اے جے اوہ دو جیاں زباں دے اکھر اپنے اندر سمولوں ادبی حوالے نال دیکھنے تے پنجابی بڑی امیر زبان اے۔ صوفیانہ

کلام، داستانوں، واردہ تے لوک شاعری ایہیدے اک مضبوط، نگڑی ت یا میر زبان ہون دا بھرواں ثبوت اے۔ پنجابی اک مکمل علمی خزانہ اے۔ انج دی دیناوی (10) دسویں زبان ہون دے ناطے ایہید ازبان تے ادب انج اک اُچا تے سچا مقام اے۔ پراج جدوں مادری زبانوں ثقافت دی عالمی زدوچ نہیں۔ ایہیہ سوچنا بڑا ضروری اب بے کہیہ پنجابی زبان ایس عالمی تصادم وچوں نکلے گی یا نہ؟

ایہیہ ہن پنجابیاں دی ذمے واری اے جے اپنی ماں بولی دی حفاظت لئی تیار ہو جان تے تھم بن کے ہر ہیری دے آگے ڈٹ جان بس ایہیہ سوچ ہونی چاہیدی اے پئی ایس اپنی ماں بولی توں آپ بچانا تے ودھانا اے۔ ایہیہ ہن ساڈے رحم کرم تے ہے وے۔ ایہیہ ساڈا مان اے۔ ساڈی ماں بولی ”پنجابی“ بڑی پرانی زبان اے تے زمانے دیاں طوفاناں نال لڑدی لڑدی ایہیہ تیکر پہنچ گئی اے۔

گل ہورئی سی پنجابی دی قدامت دی۔ لوجی تہانوں دسدے جاپیے جے دو جیاں زبانوں دی طراں پنجابی ادبی لٹریچر وی شاعری توں شروع ہو یا۔ مڈھلے شاعراں وچوں پہلا چیریت ناتھ سی جیدا دور AD-840 قبل مسیح توں 940 قبل مسیح تک رہیا۔ ایڈوں مگروں گورکھ ناتھ، یورت بھگت، شاہ شمس سبزواری تے بابا فرید پہلے باقاعدہ پنجابی شاعراں دی صف انج شامل نیں۔ پھر ایہیہ لڑی امیر خسرو شاہ میراں جی، گرو نانک، فرید ثانی ہوراں توں لڑدی ہوئی بلھے شاہ، خواجہ فرید تے امیر بلوچ تائیس اپڑی۔ ایس سنہری لڑی وچ میاں محمد بخش، شاہ حسین، وارث شاہ، توشہ گنج بخش تے سلطان باہووی شامل نیں۔ اک ہور گال وی کردے جاپیے جے پنجابی زبان انج طبقاتی ونڈ دی گل وی ہندی رہی۔ پنجابی اکھان سانوں، ایہیہ پتہ نواہ دیندے رہے۔ پرانا ادب پھرول کے دیکھتے تے پتہ لگدا اے جے ایہیہ ناں ورتے جاندے سن، جو یں پھاٹاں ماچھن، ”غفران تیلن“، ہاں بشران جولائی وغیرہ، اک گال تسی وی سنی ہووے گی کہ بندہ ایں کہ نائی، سوطبقاتی حوالے نال وی سانوں پنجابی انج کافی توو دھ مثالاں ملدیاں نیں۔

مکدی گل ایہیہ وے جے ہر زبان دار پناک معیار، رکھ رکھاؤ تے اہمیت ہندے اے۔ پنجابی زبان نہ صرف ایہیہ جے قدیم اے بلکہ دنیاوی 10 ویں وڈی زبان اے دنیاوی، اپنے اندر براوسج ذخیرہ رکھدی اے۔ گل صرف ایہیہ سنہن دی اے۔ ایہیہ سنہنناں، سمبھالناں تے ایہیہ سرتے ہتھ رکھنا ساڈی ذمے داری وی اے تے ساڈی یہ جان دا جواز وی۔ ایس حوالے نال میں دوگلاں کر کے اجازت لوں گا جے پروفیسر خالد ہمایوں ہوراں اک ملاقات انج ایہیہ گل بڑے مان نال اکھی جے ”پروفیسر علی ارشد میر نے سانجھ سڑی اے“

ہن ساڈا فرض اے جے ایس علی ارشد میر دے ایس کم نو آوے ودھاسکے۔ دو جی گل ایہیہ جے اک افسر نے اپنے چیرا سی نو دوتن وار آکھیا جے اپنا ناں بدل لے اوہ افسروہابی ذہن دے سن تے چیرا سی دانا ہیراں دتسی۔ اوہ آکھدے سن جے اللہ دتے تے ٹھیک اے ایہیہ پیراں دتہ کہیہ ہو یا اک دن چیرا سی نوں تپ چڑھی اوہنے آکھیا جے ایہیہ ناں میری ماں نے رکھیا اے ایس لئی مینوں بڑا پیارا اے۔ میں کیوں بدلاں، آئندہ مینوں نہ آکھنا۔ تے قارئین گل صرف اپنی اے۔ ایہیہ زبان وی ساڈی ماں بولی اے۔ اسادھیان وی ایہیہ آ پورکھا اے تے انج رکھا ایں جو یں پیراں دتے رکھیا سی اللہ کریم آگے عرض گزار نے آں جے سانوں توفیق عطا کرے۔ آمین شم آمین

پنجابی	لوکائی	دی	بولی
کیوں	پڑھے	فیر	او بھڑ
			بولی